

ՄԻԱՅԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՅ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԵՒ

ԳԻՒՂԱՏՆԱՏ, ԴԱՄԸՆԹԱՑՔԻ ԴԱՍԱԳՐՔԻՆ

1909

Տպ. գ. եւ ձ. ՏԵՐԱՆԻՐԱԷԾԵԱՆ

Գ. ՊՈԼԻՍ

375

Մ-67

С 0 PM-4
5991

06 APR 2010

375

5-67

ՄԻԱՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՅ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԵՒ

ԳԻՒԼԱՏՆՏ, ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ ԴԱՍԱԳՐՔԻՆ

4/17 Յուլիս, 1909

Տպ. վ. եւ ձ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՅ

28 JUN 2013

53777

58911-67

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՈՒՍՄԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐ

Ա. ՏԱՐԻ

Շարաքը

2	Ժամ	Բնագիտություն
2	»	Հանգային Բնալուծություն
2	»	Բուսաբանություն
2	»	Կենդանաբանություն
1	»	Երկրաչափություն
3	»	Ընդհ. Հողագործություն եւ Մշակություն երկրագործ. բուսոց
12	»	

Բ. ՏԱՐԻ

Շարաքը

2	Ժամ	Գործարանային Բնալուծություն
1	»	Բուսական Կենսախօսություն
1	»	Անդաշափություն
2	»	Հանքաբանություն եւ Երկրաբանություն
3	»	Բանջարամշակություն, Ծառամշակություն, Այգեմշակություն եւ Անասնաբուծություն
2	»	Գիւղատնտեսական հասարակական
11	»	

Գ. ՏԱՐԻ

Շաբաթը

2	ժամ	Հողագործական Բնալուծութիւն
1	»	» Տոմարակալութիւն
1	»	» Աւխարհագրութիւն
2	»	Քաղաքական եւ Երկրագործ. Տնտեսագի- տութիւն
1	»	Առողջաբանութիւն
3	»	Մեղուաբուծութիւն, Շերամաբուծութիւն, Անասնաբուծութիւն, Հաւաբուծութիւն
1	»	Երկրագ. Օրէնդութիւն
11	»	

1. Հողագործութեան եւ Գիւղատնտեսական ճարտարութեան դասերը, երեք տարեշրջանի մէջ ալ, ընդ ամենը շաբաթական 11 ժամով, պիտի աւանդուին Տնօրէնին կողմանէ:

2. Բնագիտութեան, Բնալուծութեան, Բուսական Կենսաբանութեան, Հանքաբանութեան, Երկրաբանութեան, Տոմարակալութեան եւ Քաղաքական Պարսկանութեան դասերը, ընդ ամենը շաբաթական 14 ժամով, պիտի տրուին Ա. Ուսուցչին կողմանէ:

3. Բուսաբանութեան, Կենդանաբանութեան, Երկրաչափութեան, Անդաշափութեան, Աւխարհագրութեան եւ Առողջաբանութեան դասուց աւանդումն ալ, ընդ ամենը շաբաթական 8 ժամով, կը պատկանի Բ. Ուսուցչին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷ

Ա. Տարի

Ամսաթոշակ

Տնօրէն եւ Ընդհ. Հսկող Գիւղատնտ.				
աւխատութեան	Ամիսը	Դհ. Ոս.	1500	էն 18000
Ա. Ուսուցիչ եւ Պէտ Գիւղատնտ.				
աւխատութեան	»	»	1000	» 12000
Հսկող եւ Բ. Ուսուցիչ	»	»	600	» 7200
Խոհարար	»	»	100	» 1200
Լուացարար եւ Խոհարարի				
Օգնական	»	»	50	» 600
Սպասաւոր	»	»	50	» 600
Պարսիկպան	»	»	200	» 2400
		Գումար		42000

Ուսեւ եւ այլնայլ ծախսեր

10 աւակերսի սնունդը, ամսական 60	էն	Դհ. Ոս.	7200
7 պատճոնի եւ ծառայի սնունդը, 90	էն	»	» 7560
10 աւակերսի հագուստը եւ ներմակեղերը, տարեկան 300	էն	»	» 3000
Գրեմական պիտոյք, ամսական 250	էն	»	» 3000
Վառելիք		»	» 2400
Լուսաւորութեան ծախս		»	» 1360
Լուսցի ծախս, ամսական 100	էն	»	» 1200
Մանր ծախսեր, » 200	էն	»	» 2400
		»	» 28120

Ա. Տարուան ծախս

Ամսաթուակաց համար	Դան. Ոսկի	42000
Ուսեսի եւ այլ ծախուց	» »	28120
Համագումար	» »	<u>70120</u>

Բ. Տարի

Նոյն պատճոհեութիւն, տարեկան	Դան. Ոսկի	42000
20 աշակերտի սնունդը, ամիսը 60էն	» »	14400
7 պատճոհեի եւ ծառայի սնունդը, ամիսը 90էն	» »	7560
20 աշակերտի հագուստը եւ ներմակեղէնը, տարեկան 300էն	» »	6000
Գրեմական պիտոյք, ամսական 325էն	» »	3900
Վառելիք	» »	3000
Լուսաւորութեան ծախս	» »	1540
Լուացքի ծախս, ամսական 125էն	» »	1500
Մանր ծախսեր, » 200էն	» »	2400
Գումար		<u>40300</u>

Բ. Տարուան ծախս

Ամսաթուակաց համար	Դան. Ոսկի	42000
Ուսեսի եւ այլ ծախուց համար	» »	40300
Համագումար		<u>82300</u>

Գ. Տարի

Նոյն պատճոհեութիւն տարեկան	Դան. Ոսկի	42000
30 աշակերտի սնունդը, ամսական 60էն	» »	21600
7 պատճոհեի եւ ծառայի սնունդը, ամսական 90էն	» »	7560
30 աշակերտի հագուստը եւ ներմակեղէնը, տարեկան 300էն	» »	9000
Գրեմական պիտոյք, ամսական 350էն	» »	4200
Վառելիք	» »	3600
Լուսաւորութեան ծախս	» »	1640
Լուացքի ծախս, ամսական 150էն	» »	1800
Մանր ծախսեր, » 200էն		2400
Գումար		<u>51800</u>

Գ. Տարուան ծախս

Ամսաթուակաց համար	Դան. Ոսկի	42000
Ուսեսի եւ այլեւայլ ծախուց	» »	51800
Համագումար		<u>93800</u>

Ա. Բ. եւ Գ. Տարիներու յատուկ միանուագ
տեղի ունենալիք ծախուց ցուցակը

Ա. ՏԱՐԻ

Դասարանի կանկարատի (գրասեղան, վառարան,
արթոն, բնական Պատմութեան եւ Հողագոր-

ծութեան յասուկ խախտակներ	Գ. Ո.
Ննջարանի կահկարասի (մահնակալ, անկողնոյ կազմած, եւն.)	2600
Ճաշարանի կահկարասի (սեղան եւ սեղանի սպաս)	3000
Խոհանոցի կահկարասի (պղինձէ ամաններ, արձուներ)	1000
Տնօրէնութեան եւ պատշտօնէից սենեկի կահկարասի (գրասեղան, մահնակալ, դարակ, կապեռս, արձու, եւն.)	1400
Առակերաց համար պէտք եղած ձեռքի գործիք եւ երկրագործ. անհրաժեշտ մեքենաներ	2500
	10000
Գումար	20500

Բ. ՏԱՐԻ

Դասարանի կահկարասի (մանրամասնութիւնք վերեւ)	Գ. Ո.
Ննջարանի կահ կարասի (մանրամասն. վերեւ)	2600
Ճաշարանի » » » »	3000
	500
Գումար	6100

Գ. ՏԱՐԻ

Դասարանի կահկարասի	Գ. Ո.
Ննջարանի եւ ճաշարանի կահկարասի	2600
	3500
Գումար	6100

Ա. Տարի առակերաց հմր. միանուագ ծախք	20500
Բ. » » » » »	6100
Գ. » » » » »	6100
Երեք տարուան համար՝ համագումար	32700

Դ Ա Ս Ա Գ Ի Ր Ք ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ

Ա. ՏԱՐԻ

(Դ. ՏԱՐԻ ՄՐԱԳՐԻՆ)

(Շաբաթական 3 ժամ)

Գիւղատնտեսութեան կարեւորութիւնը Հայաստանի Գաւառաց մէջ. — Գիւղատնտեսական Դասընթացքի մը օգտակարութիւնը գիւղական վարժարանաց մէջ :

Հող. — Մշակելի հողը կազմող մասերը. — Բաւերբեր եւ անբերրի հողերուն տարբերութիւնը. — Բոյսերուն սննդառութիւնը. — Հողերը բարելաւելու միջոցները. — Արտերը պարարտացնելու պէտքը եւ աղբերու գործածութեան ժամանակը. — Ընտանի անասնոց աղբերը եւ անոնց պահպանութեան եւ գործածութեան ընտրելագոյն եղանակները. — Եւրոպայի մէջ գործածուած քիմիական աղբերու մասին համառօտ տեղեկութիւն. — Հերկում, Արօր եւ անոր մասերը. — Սալարօրին առաւելութիւնը. — Մանկեւոյն կարեւորութիւնը. — Հնձման, քաղման եւ կալի մեքենաներ :

Մարդոց եւ անասնոց սննդեանը ծառայող

բուսոց մշակութեան եղանակը. — Այդ բոյսերը իրարու յաջորդեցնելու դրութիւնը և սորա առաւելութիւնը. — Հացահատիկներ (ցորեն, դարի, վարսակ, հաճար, եգիպտացորեն, թռչնակեր, կորեկ, բրինձ). — Ասոնց սերմերը մաքրելու և պատրաստելու կերպերը. — Սերմ գտող մեքենայից կարեւորութիւնը. — Անոնց գործածութեան եղանակը :

Մեկային հիւանդութեանց գլխաւորները (ժանդահարութիւն, ածխահարութիւն, փտախտ եւ բտախտ). — Ասոնց առաջքը առնելու միջոցները. — Արտին և շտեմարանին մէջ, հացահատիկներուն ամենէն աւելի փսա պատճառող միջատներ, ասոնք փնտցնելու գործնական միջոցները. — ձարտարարութեամբական բոյսեր (ծխախոտ, բամբակ, չուշմայ, խաշխաշ, կանեփ, փուշ, ճակնդեղ, և ըն). — Ասոնց մշակութեան եղանակը, հիւանդութիւնները և լղարմանները. — Մարդագետինք, բնական և արուեստական. — Գլխաւոր ճարակաբոյսք (առուոյտ երեքնուկ, իգիսար, և ըն). — Մարդագետինները ոռոգելու և պահպանելու կերպերը :

Բ. ՏԱՐԻ

(Ե. ՏԱՐԻ ԾՐԱԳՐԻՆ)

(Շարքարակաւ 3 ժաւ)

Բանջարաւնշակութիւն. — Բանջարանոց մը հաստատելու եղանակը.

1. Իրենց տերեւներուն համար մշակուող բանջարներ (աղցաններ, կաղամբ, շոմին, թրթընջուկ, ծներեկ, և ըն) :

4. Իրենց սոխերուն և կամ ելունդներուն համար մշակուող բանջարներ (բողկեր, ստեպլին, չողգամ, սոխ, սխտոր, զանազան տեսակ գետնախնձորներ և ասոնց ձմրան համար պահպանման եղանակը (ensilage du maïs et autres) :

3. Իրենց հատիկներուն և կամ պտուղներուն համար մշակուող բանջարներ (դրուն, բակլա, լուբիա, սիսեռ, դդում, կանկառ, պատինճան, սսկեխնձոր, և ըն) :

Ասոնց ընտիր տեսակները և մշակութեան եղանակները :

Ծառաւնշակութիւն. — Պտղատու ծառերուն գլխաւորները (խնձորենի, տանձենի, սերկեւելի, նշենի, թզենի, ձիթենի, ընկուզենի, դեղձի, ծիրանի, և ըն). — Պտղաստան հաստատելու լուսագոյն եղանակները. — Ծառ տնկելու կերպերը. — Ծառերը յօտելու մասին համառօտ և ամփոփ տեղեկութիւն. — Աղուբայ, տաշտաթաղ և պատուաստ. — Տեսակները. — Մեկային գլխաւոր հիւանդութիւնք և ասոնց դարմանները. — Վնասակար միջատներ և ասոնք փնտցնելու լուսագոյն կերպերը :

Այգեւնշակութիւն. — Այգի հաստատելու եղա-

նակը. — Որթատունկը բազմացնելու կերպերը. — Որթատունկի գլխաւոր հիւանդութիւնք (մոխրախտ, միլտիւ, որթալուիծ). — Ամերիկեան որթատնկոց կարեւորութիւնը Թուրքիոյ մէջ. — Ասոնցմով այգի հաստատելու լաւագոյն եղանակը :

Անսառաքանութիւն. — Երկրագործ դասակարգին համար անտառաց կարեւորութիւնը. — Անտառները վնասէ զերծ պահելու պէտքը. — Վնասուած անտառները նորէն յառաջ բերելու գործնական միջոցները :

Գիւղացնեստական ձաւարարուեստից կարեւորութիւնը Կարնասնեստութիւն. — Կաթէն այլ և այլ կերպով օգտուելու եղանակները. — Մածուն և սեր պատրաստել. — Նոր դրութեամբ ընտիր կարագ շինել. — Պանրաշինութիւն և պանիրի եւրոպական թթուատներ (présure). — Լաւ պանիր պատրաստելու եղանակները :

Գինեշինութիւն. — Քաղցուին խմորումը. — Ճերմակ և կարմիր գինի պատրաստելու եղանակները. — Գինոյ կարեւոր հիւանդութիւնները, ասոնց առաջըր առնելու և դարմանելու լաւագոյն միջոցները. — Բէքմէզ և պուլամա շինելու կերպը :

Քացախաշինութիւն. — Ընտիր քացախ պատրաստելու եղանակը :

Բանջարեղէնի պահածոյներ պատրաստելու կերպերը :

Ասոնց կարեւորութիւնը :

Գ. ՏԱՐԻ

(Զ. ՏԱՐԻ ԾՐԱԳՐԻՆ)

(Շաբաթական 3 ժամ)

Անասնաբուծութիւն. — Ընտանի անասնոց գլխաւորները, տեղւոյն և կլիմային համեմատ ասոնց կարեւորութիւնը. — Իւրաքանչիւրին սննդառութեան եղանակը և առողջական պայմանաց մէջ պահելու կերպերը, բազմացնելու էական եղանակները, ընտանի անասնոց ախտները, հիւանդութեանց գլխաւորները (ծաղիկ, պաղլեղ, կովերու և եգներու ժանտախտ, ոտքի հիւանդութիւններ, կատաղութիւն, և չն) : Այս հիւանդութեանց բնորոշ յատկութիւնները, ասոնց առաջըր առնելու համար զգուշական միջոցներ. — Ժահրի գործածութեան կարեւորութիւնը :

Մեղուաբուծութիւն. — Մեղուներու կեանքը և գործունէութիւնը. — Շարժական գրութեամբ շինուած նոր փեթակներուն առաւելութիւնը, ասոնց գլխաւորները, գործածութեան եղանակը. — Մեղրատու բոյսեր, մեղր և մեղրամոմ, մեղուններուն թնամիները, նոր գրութեամբ մեղուաբուծութիւն ընողներուն անհրաժեշտ եղող գործիքներ :

Շերամաբուծութիւն. — Շերամին կեանքը. — Թթաստան հաստատելու կերպը, — Առատ և ըն-

տիր խողակ առնելու միջոցները. — Շերամորդին
գլխաւոր հիւանդութիւնները. — Շերամատանց հա-
կանեխումը. — Բաւթէօուեան դրութեամբ ընտիր
հունտ պատրաստելու եղանակը :

Հաւաքութեան շրջան. — Նոր դրութեամբ վառ-
եակ հանելու և զանոնք կերակրելու եղանակներ. —
Հաւաքեաց անունը, անոնց հիւանդութիւնները
և դարմանելու միջոցները. — Նապաստակ պահելու
գործնական եղանակը :

Երկրագործական Օրէնքներ. — Այս մասին
մէջ պէտք է ամփոփել համառօտ տեղեկութիւն-
ներ հողագործին անհրաժեշտ եղող կանոնադրու-
թեանց մասին, որպիսիք են հետեւեալները.

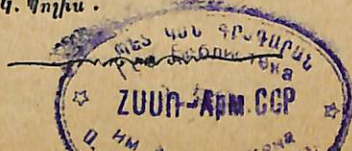
Հողային, Տասանորդի, Երկրագործ. Դրամա-
տան, Խճուղեաց, Որթալուիճի, Օամ. երկրաց
մէջ որթալուիճէ վարակուած տեղեր տնկուած այ-
գեստանաց, Բրինձի մշակութեան, Իւլ արտադրող
վարդաստանաց, Շերամի և Թթաստանաց, Մաք-
սատուրքէ զերծ եղող հողագործական մեքենայից,
Ծխախոտի մշակութեան, Անտառաց տարափոխիկ
հիւանդութեանց և Անտառաց մասին հաստատ-
ուած Օրինաց կարեւոր կէտերուն ամփոփումը:

Ստորագրութիւն

ՎԱՀԱՆ ՍՈՒԻԷՆԵԱՆ   ԳԷՈՐԳ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԶՆ ՊԷԿԵԱՆ

№17 Յուլիս, 1909, Կ. Պոլիս.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0222809

53. 477